

Második díjazott
DOMOKOS PÁL PÉTER

moldvai csángók megmaradásáért folytatott állhatatos küzdelme
MAGYAR ÖRÖKSÉG

Az elmúlt esztendőben ünnepeltük születésének századik évfordulóját. 2002. június 29-én pedig százegy esztendő volt a Széchenyi-díjjal kitüntetett népzene gyűjtő, néprajzkutató, az Erdélyi Szövetség és a Lakatos Demeter Egyesület örökös tiszteletbeli elnöke, a „csángók vándorapostola”, Domokos Pál Péter. Centenáriumára a Duna Televízióban film készült róla, amelyet *Domokos Pál Péter királysága* címmel sugároztak. Megemlékezett az évfordulóról a *Hitel*, a kolozsvári *Művelődés*, valamint számos egyéb napilap és folyóirat. A Lakatos Demeter Egyesület az Erdélyi Szövetséggel és a Magyar Néprajzi Társasággal közösen tudományos üléssel tisztelgett emlékének, egyesületünk – számos intézmény és magánszemély támogatásával – emléktáblát avatott azon a Budafoki úti házban, amelyben 1949 és 1992 között, tehát negyvenhárom esztendeig lakott. A Lakatos Demeter Egyesület Domokos Pál Péter születésének nemrég volt századik évfordulója alkalmából a Magyar Örökség-díj bírálóbizottságának tisztelettel javasolta Domokos Pál Péter kitüntetését.

Domokos Pál Péter székely földművesek gyerekeként Csíkvárdotfalván született 1901. június 29-én. A középiskolát Csíkszeredán végezte, a tanítóképzőt Csíksomlyón kezdte, majd, a román betörés elől menekülve, Debrecenben fejezte be, végül Budapesten végezte el a polgári iskolai tanítóképzőt. Erdély elszakítása után hazatért szülőföldjére, Csíkkarcfalván, Vulkánban, Csíkszeredán, Kézdivásárhelyen, Gyergyóalfaluban tanított. Közben több alkalommal járt Moldvában, a régi Etelközben, s rendkívül értékes néprajzi, népzenei anyagot gyűjtött a moldvai csángó magyaroktól, amit több könyvben megjelentetett. Észak-Erdély visszatérte után Kolozsváron a tanítóképző igazgatója lett, s itt védte meg néprajzi doktorátusát. A román hatalomátvétel után Budapestre jött, 1945-1949 között a Népjóléti Minisztérium tanácsosa volt, majd amikor innen elbocsátották, a Baranya megyei Szászára költözött, s több tucat Moldvából áttelepült csángó család között élt, gyűjtött, gazdálkodott. Rendőrségi zaklatás miatt innen is távoznia kellett. Alkalmi munkából tartotta el családját, majd 1951-től a Viola utcai általános iskolában, 1953-tól a József Attila Gimnáziumban, 1956-tól a Kafka Margit Gimnáziumban tanított, 1961-ben történt nyugdíjazásáig.

Domokos Pál Péter személyiségének talán legfontosabb vonása, hogy a szükségből erényt tudott kovácsolni, és rendszerint megtalálta a maga számára legfontosabb feladatot. Munkásságát legtalálóbban úgy jellemezhetjük, hogy elsősorban a magyar művelődéstörténet fehér foltjainak a megszüntetésére törekedett. „Életem fő célja az volt – fogalmazta meg idős korában – hogy a magyar műveltség hiátusait pótoljam. Ha bármiféle okmányt találtam, vagy olyasmire leltem, amivel a magyar műveltség épületét magam is építhettem, okvetlenül megfogtam a téglácskát, és helyére tettem.”

Az Úristen hosszú, alkotással töltött életet nyújtott számára, így a nehéz politikai helyzet, az ismételt rendőri zaklatások ellenére munkáinak jelentős részét be tudta fejezni, nagyrészt meg is tudta jelentetni. Ezek közül a legfontosabbak: *A moldvai magyarság* (1931, hatodik kiadás 2001.), *Mert akkor az idő napkeletre fordul* (50 csángó magyar népdal, 1940), *Rezeda* (1953), *Csángó népzene* (Rajeczky Benjaminsal, I. köt.1956, II. köt.1961, III. köt.1991), *Hangszeres magyar tánczene a XVIII. században* (1978), „...édes Hazámnak akartam szolgálni...” (1979), *Bartók Béla kapcsolata a moldvai csángó magyarokkal* (1981), *Az én Erdélyem* (1988), *Múltbanéző* (1990). Megjelent műveivel azonos értéket képviseltek azok az előadásai, amelyeket százával tartott az 1970-1980-as években országszerte és határainkon kívül is, főként fiatalok számára. Ezekben az előadásokban a moldvai magyarságra vonatkozó ismeretek nyújtásán kívül elsősorban a nemzeti érzést, a határainkon kívül rekedt magyarok, különösen a csángók iránti felelősségérzetet igyekezett hallgatóiban felkelteni, ébren tartani. Az Egyetemi Színpadon, a Népművészeti Baráti Körben, a Rakpart Klubban, számos hazai és határon túli iskolában és művelődési otthonban, továbbá sok, az 1980-as évek második felétől szerveződő ifjúsági közösségben való megjelenésével, magával ragadó beszédeivel, a hozzá látogatók szeretetteljes, atyai eligazításával, lelki segítségével, mindenkor személyes példamutatásával Domokos Pál Péter sokak, sokunk szemében a nemzeti ellenállás jelképévé vált a Kádár korszakban..

Domokos Pál Péter és a moldvai magyarság egymásra találása, sorsuk összekapcsolódása nem a levéltárak és könyvtárak hűvös termeiben, nem is pusztán a néprajzgyűjtő, népdalgyűjtő fonográfjának vagy magnetofonjának mechanikus, sokszor gépies világában valósult meg. Domokos Pál Péter nem csak a csángó nyelv, nem csak a csángó népzene vagy díszítőművészet, nem csak a csángók történelme valamilyen vonatkozása iránt érdeklődött. Teljes életével vállalta őket, nem csak csodálatos dalaikkal, szépséges viseletükkel, kincseket

hordozó nyelvükkel, de elesettségükkel, jogfosztottságukkal, szenvedésükkel, bizonytalan identitásukkal, önpusztító széthúzásukkal együtt is. Neki a csángók nem csupán tudományos témát jelentettek, hanem a magyar sorskérdések egyik rendkívül fontos – számára éppenséggel a legfontosabb – részét. Magyar társadalomtudós ennél többet aligha érhet el. Újra és újra elgondolkodhatunk azon, hogy micsoda „mennyei jóvátételi bizottság” rendelt a magyarság legnehezebb életű, testvéreitől leginkább elfeledett csoportjának egy ilyen embert.

Mit keresett és mit talált Domokos Pál Péter a moldvai magyarok történelmében, művelődésében? Miért tartotta fontosnak kutatásukat? Miért kötötte életét az ő világukhoz, az ő sorsukhoz? Egyrészt, mert pontosan tudta, hogy az a hagyományos műveltség, amit a Kárpát-medencén belüli magyarságtól elzártan, idegen nyelvű, vallású és kultúrájú népek között élő csángók őriznek, az a magyar művelődés legrégebb, ezért legértékesebb, a Kárpátokon innen már csak nyomaiban élő rétegét jelentik, aminek összegyűjtése és megőrzése a magyarságtudomány, de az emberiség egyetemes kultúrája szempontjából is rendkívül fontos feladat. Másrészt, mint Erdély történelmének minden részletét pontosan ismerő, húsz éven át kisebbségi sorsban élt ember, világosan látta az immár évszázadok óta román fennhatóság alatt élő csángók sorsában a példát: milyen jövőt szán a román többségi politika minden uralma alá hajtott nemzetiségnek.

Péter bácsi, ha élne, természetesen nem szeretné az effajta beszédet. „Semmivel sem tettem többet – szokta volt mondani, ha ünnepelték -, mint amit minden becsületes magyar embernek tennie kell.”

Istenem, ha mindegyikünk így gondolkodna, mint ő, hol tarthatna már a magyarság!

Halász Péter

*A Lakatos Demeter Csángó Magyar Kulturális Egyesület
titkára*

Életrajz

Domokos Pál Péter (*1901. június 28. Csíkvárdotfalva, +1992. február 19. Bp.) néprajz- és népzene kutató, zenetörténész. 1919-ben a csíksomlyói katolikus tanítóképzőben kántor-tanítói oklevelet szerez. 1919: Csíkkarcfalván, 1920-1923: Vulkánban elemi iskolai tanító. 1923-tól a budapesti Polgári Iskolai Tanárképző Főiskolán tanul, 1926: matematika-fizika-kémia, ének-zene szakos tanári oklevelet szerez, a kolozsvári egyetemen bölcsészdoktori oklevelet szerez. 1926-tól Csíkszeredán, majd Kézdivásárhelyen a tanítóképző intézetben ének-zene tanár, 1933-tól Gyergyóalfaluban kántortanító, 1936-tól az Erdélyi Katolikus Státus pedagógiai titkára, 1938-1940: a Tanítói Önszegélyező Egylet gondnoka. 1940-1944: a kolozsvári állami tanítóképző intézet igazgatója. 1944-től Budapesten él. 1945-: a Népjóléti Minisztérium

osztálytanácsosa. 1949-ben elbocsátják. 1951-től a budapesti Viola utca általános iskola, 1954-től a József Attila Gimnázium, 1956-tól a Kaffka Margit Gimnázium tanára. 1961-ben nyugdíjazzák.